

193 . Sarmizegetusa | Județ: Hunedoara | Punct: La Cireș - Necropola Estică [Ulpia Traiana Sarmizegetusa] | Anul: 2004

Anul: 2004

Cod RAN: 91063.02

Perioade: Antichitate

Epoci: Epoca romană timpurie

Categorii sit: Religios, ritual și funerar

Autori: Felix Marcu, Virginia Maria Rădeanu, Ovidiu Țentea

Instituții: Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei, Cluj-Napoca, Muzeul Civilizației Dacice și Romane, Deva, Muzeul Național de Istorie a României

Raport

Săpăturile arheologice din anul 2004 au fost realizate în intervalul 1-19 septembrie. Întrucât, spre deosebire de anii precedenți, am beneficiat de acordul proprietarului din proximitatea vestică a rezervației arheologice din zona necropolei de E a orașului roman, obiectivul campaniei a fost finalizarea cercetării incintei funerare "A". Potrivit estimărilor noastre, realizate pe baza unei fotografii aeriene, incinta funerară în cauză ar fi putut avea o formă pătrată, ceea ce ne-ar fi permis finalizarea cercetării în condițiile în care a fost săpată o suprafață de cca. 10 x 5 m. Au fost cercetate așadar, S 8 (10 x 2,5 m – paralelă cu S 5/2002, la 0,2 m V de aceasta) și S 9 (10 x 2,5 m), păstrând un martor de 0,2 m. Aceste unități de săpătură au fost trasate. În paralel, a fost finalizată cercetarea suprafeței S 7, începută anul precedent.

Principalele rezultate au fost: identificarea a trei morminte de înhumăție de adulți (G 57, G 67 și G 70), a unui mormânt de înhumăție de copil, în cistă (G 58), precum și a structurilor de construcție timpurii, constând din pereți de lemn (P 13-P 16) și a unui canal (43) aparținând unei faze anterioare orizontului de înmormântări amintite. Acest nivel timpuriu nu a putut fi sesizat în secțiunile S 8, respectiv S 9. În partea nordică a S 8, respectiv S 9 a fost identificată o platformă, denumită în continuare "platforma II".

Morminte de înhumăție:

G 57 - mormânt de înhumăție al unui adult. Groapa este săpată la marginea sudică a platformei I. Aparține orizontului ultimelor înmormântări din această zonă a cimitirului (similar cu G 9/2001, G 17/20011, G 32/20022). Localizare: S 7, c. 3-4. Dimensiunile gropii: 1,8 x 0,6 m. Orientare: E-V. Inventar: fibulă cu capete de ceapă incipiente și semidisc, cataramă de fier.

G 58 – mormânt de înhumăție al unui copil. Localizare: S 7, c. 1-2. Dimensiuni: 1,6 x 1 m. Orientare: E-V. Inventar: trei urcioare, vas urnă. Mormântul a fost descoperit la N de zidul Z 7, adiacent lui, inițial ca o urmă de culoare galbenă provenită de la pământul lutos cu care era acoperit mormântul, nefiind deranjat ulterior. Acesta constă dintr-o cistă de cărămidă. Jumătatea estică a acesteia a fost acoperită cu o lespede prinsă, în zona laturii scurte de est, de rândul superior al cărămizilor cistei. În colțul de sud-estic, între lespede și cista propriu-zisă, a fost fixat un bolovan, deoarece parte superioară a cistei nu era orizontală, fiind ușor înclinată înspre SE.

O altă caracteristică a mormântului constă din apariția unui strat de arsură destul de consistent în cadranul nord-vestic al mormântului. Contextul a fost observat atât deasupra peretelui cistei cât și în interiorul acesteia.

Semnificativă este, de asemenea, apariția pe pereții cistei a mai multor cuie, destul de scurte și cu cap mare. Alte cuie asemănătoare apar inclusiv pe fundul cistei. Este interesant de observat că pe majoritatea acestor cuie sunt urme de lemn necarbonizat. O posibilitate ar fi ca aceste cuie să fi fost utilizate la fixarea unui capac de lemn așezat în continuarea lespezii amintite mai sus, în jumătatea vestică a mormântului.

În interiorul cistei, pe latura scurtă (estică) a fost așezată o cărămidă în cant având dimensiunile 54 x 54

cm.

Inventarul mormântului constă din două urcioare întregi, unul fragmentar și un alt vas întreg care avea probabil rol de urnă. Vasele întregi au fost depuse în colțurile de NE și SE. În dreptul urciorului din colțul sud-estic au fost identificate urmele carbonizate ale unei plante. Este vorba probabil de o bucată dintr-un ciorchine de strugure. În interiorul urnei a fost descoperit un cui.

Umplutura mormântului în jumătatea vestică, acolo unde cista nu era acoperită cu lespede, este distinctă față de aceea de sub lespede, fiind vorba de un pământ compact, lutos, spre deosebire de cel de sub lespede mult mai afânat. Cista propriu-zisă constă din pereți de cărămidă așezate una peste cealaltă, prinse cu mortar. Acest mortar este vizibil inclusiv deasupra ultimului șir de cărămizi. Pe toate cele patru laturile cărămizile erau dispuse pe cinci rânduri. Substrucția a fost realizată dintr-un șir de bolovani de râu dispuși pe un pat de mortar. Fundul gropii a fost identificat la o adâncime de 0,25-0,3 m. față de șirul de bolovani amintit, în pământul steril din punct de vedere arheologic.

G 67 – mormânt de înhumare copil (?). Localizare: S 9, c.2. În zona colțului creat de zidul Z 7 cu "platforma II" au fost identificate câteva fragmente și oase din scheletul unui copil, fără a se putea distinge însă orientarea scheletului sau groapa mormântului.

Inventar: fragmente ceramice.

G 70 – mormânt de înhumare adult. Localizare: S 7, c. 1. Lungimea scheletului - 1,4 m (limitele gropii nu au putut fi sesizate). Orientare: E-V. Inventar: fragmente ceramice. Decedatul a fost așezat în poziție culcat pe partea stângă.

Morminte de incinerare:

G 56 Localizare: S 7, c. 1. Dimensiuni: cca. 1 x 0,5 m. Orientare: aproximativ E-V. Inventar: opaiț. Groapa mormântului se distinge destul de greu, ca o urmă de culoare brună conținând pigmenți de arsură și urme de ceramică, în comparație cu contextul (37) aflat de jur-împrejur, de culoare gălbuie, fără urme materiale. Aproape jumătate din groapa mormântului este tăiată longitudinal de o groapă modernă.

G 60 - mormânt de incinerare în cistă de cărămidă. Localizare: S 9, c. 4. Dimensiunile cistei pe interior: 1,7 x 0,8 m. Orientare: NV-SE. Inventar: fragmente ceramice. În interiorul cistei au fost descoperite câteva fragmente minuscule de oase calcinate și puține fragmente de vase ceramice, cel mai consistent fiind o parte dintr-un urcior din care s-a păstrat puțin mai mult de jumătate din partea lui inferioară. Vasul a fost depus aproape de capătul de sud-vestic al cistei la mijlocul distanței dintre laturile lungi.

Cele cinci cărămizi care constituiau fundul cistei prezintă urme consistente de arsură. O parte din cărămizile de pe laturile cistei sunt sparte, fiind probabil refolosite. Părțile lipsă ale cărămizilor au fost suplinite pe alocuri cu cărămizi de lut compact, clar vizibile la răzuire.

G 63 - mormânt de incinerare. Localizare: S 9, c. 6. Dimensiuni: 2 x 0,8 m. Orientare: E-V. Inventar: două turribula, vase ceramice. Pentru săparea întregului mormânt a mai fost deschisă o mică casetă adiacentă secțiunii S 9. Marginile gropii mormântului sunt foarte clar vizibile, groapa fiind "arsă ritual", ca o urmă continuă de cca. 0,02-0,03 m lățime de culoare neagră, înspre interior, respectiv roșiatică, înspre exterior. Colțul nord-estic al gropii este tăiat de G 64. De asemenea, o parte din cadrul vestic al gropii mormântului este tăiat de groapa G 66. În această groapă au fost descoperite cărămizi întregi sau fragmente aparținând inițial mormântului G 63.

G 64 - mormânt de incinerare. Localizare: S 8, S 9, c. 5-6. Dimensiuni: 1,5 x 0,7 m. Orientare: NE-SV. Cronologic, acest complex, este ulterior lui G 63, pe care îl taie.

G 68 - mormânt de incinerare. Localizare: S 9, c. 4. Dimensiuni: 1,8 x 0,75 m. Orientare: E-V. Inventar: vase ceramice. În marginea nordică a mormântului, dar în exteriorul gropii, a fost descoperit un vas spart depus cu gura în jos. Marginile gropii mormântului sunt foarte clar vizibile, groapa fiind "arsă ritual", ca o urmă continuă de cca. 0,02-0,03 m lățime de culoare neagră, înspre exterior, respectiv roșiatică, înspre interior. Această constatare este interesantă, de vreme ce în cazul mormântului G 63 urmele de culoare neagră și roșiatică sunt înspre interior, respectiv înspre exterior. Această urmă este întreruptă în colțul sud-estic al mormântului de groapa G 62. Aceasta este cu probabilitate o groapă de jefuire, conținând fragmente

de cărămizi și bolovani, care aparținuseră mormântului. Pe fundul gropii mormântului a fost observat un strat relativ compact de arsură.

G 24 Localizare: S 8, c. 6 (investigat parțial în S 5/2002). Dimensiuni: cca. 2,4 x 1,4 m (dimensiunile sunt măsurate în funcție de marginea exterioară a cistei, respectiv a gropii mormântului). Orientare: E-V. Inventar: fragmente ceramice³. În săpătura din acest an a mai fost dezvelită jumătatea vestică a mormântului. Mormântul a fost acoperit cu o lespede de piatră.

Complexes cu funcționalitate diversă (gropi de jefuire sau complexe ținând de practici funerare post-înmormântare):

G 59 Localizare: S 8, c. 2-4. Complexul este localizat la S de "platforma II", având dimensiuni de cca. 2,5 x 1,5 m și o adâncime de aproximativ -0,40 m. În interiorul acestei gropi au fost descoperite o fibulă databilă la începutul secolului al II-lea, numeroase fragmente de ceramică, resturi de oase de animale și cărbune.

G 61 (S 9, c. 1-2) - groapă de mari dimensiuni situată în proximitatea zidului Z 3.

G 62 (S 9, c. 4-5) – Colțul sud-estic al mormântului G 68 este întrerupt de groapa G 62. Aceasta este cu probabilitate o groapă de jefuire, conținând fragmente de cărămizi și bolovani, care aparținuseră mormântului amintit.

G 66 (S 9, c. 6) – reprezintă groapa de jefuire a mormântului G 63, identificată doar parțial prin lărgirea secțiunii S 9. În umplutura acestei gropi au fost identificate cărămizi și fragmente de cărămizi și tegulae.

Platforma II (S 8, S 9, c. 1-2). A fost adosată zidului Z 3, având dimensiunile 2,4 m - E-V, și aproximativ 2 m - N-S, anume înspre interiorul incintei A. Platforma este creată din bolovani de râu, acoperiți de un strat compact de mortar, fiind parțial distrusă. În partea vestică a platformei a fost descoperit un fragment dintr-un monument.

În secțiunea S 7 a fost reluată cercetarea întreruptă în 2003, identificându-se alături de cele două morminte de înhumare și cele două de incinerare prezentate mai sus, alte elemente, unele anterioare cronologic față de morminte. Mai mult, în această zonă a putut fi stabilită o relație cronologică între unele morminte, constatându-se existența unei incinte desființate la un moment dat. Au fost dezvelite două dintre limitele acestei incinte constituite dintr-un rând de pietre de râu legate cu pământ, având o lățime de cca. 0,3 m. Mormântul G 58 este adiacent uneia dintre limitele incintei (Z 7), fiind probabil contemporane, cista fiind practic lipită de acest "zid". Zidul, orientat E-V, face probabil colț cu cel identificat în 2003 (Z 6), având practic aceleași caracteristici. La intersecția dintre cele două ziduri fusese descoperit mormântul G 52, care de altfel va distruge colțul creat de cele două ziduri. Deasupra mormântului G 58, alipit zidului Z 7, este suprapus de un alt mormânt G 47 descoperit, de asemenea, în campania din 2003.

Înspre nord paralel cu zidul Z 7 a mai fost descoperită o urmă (39) lată de cca. 0,3 m, având în consistență cărămidă pisată și pe alocuri chiar fragmente de cărămidă, care străbate întreaga secțiune S 7 intrând în profilul de est. În dreptul peretelui P 16 și de limita estică a zidului Z 7 a fost descoperită în mijlocul contextului (39) o groapă adâncă de cca. 0,3 m având un diametru de 0,25-0,3 m. Consistența acestei gropi este identică cu cea a contextului (39). Dunga (39) a fost întreruptă de mormântul G 58. Paralel cu acest context, la nord de el, a mai fost identificat un canal lat de cca. 0,2-0,3 m. În umplutura acestuia au fost descoperite fragmente ceramice și bucăți consistente de vase de sticlă. Și acesta a fost întrerupt de mormântul G 58.

La capătul estic al zidului Z 7, perpendicular pe acesta, înspre S, a fost observată urma unui perete de lemn (P 16), având o lățime de cca. 0,25-0,3 m. Acesta pare să facă colț cu peretele P 15 care pornește înspre vest. Urmă gropii acestui perete se întrerupe după cca. 1 m. Deoarece peretele P 15 are o ușoară proiecție înspre E, prin urmare se poate presupune că acești pereți erau ridicați pe o talpă de lemn. Asta indică inclusiv adâncimea mică a acestor pereți.

În colțul sud-vestic a secțiunii S 7 parțial în profilul sudic a secțiunii a fost identificată groapa unui alt perete P 14, având aproximativ aceeași consistență ca și pereții P 15 și P 16. Tangențial pe acest perete au fost observate urmele a două gropi de par cu un diametru de cca. 0,5 m. Șanțul de implantare al unui alt

perete P 17, lat de cca. 0,2 m, a mai fost descoperit în colțul nord-estic al secțiunii S 7, fiind întrerupt de platforma I. Groapa acestui perete are o orientare E-V, fiind identificată pe o lungime de 0,8 m. La 0,3 m S de acest perete a fost observată urma unei gropi de par având un diametru de cca. 0,5 m, intrând parțial în profilul estic.

Măsurătorile topografice au fost realizate în campania în campania 2003 de către dl. Dorin Ursuț (MNIT) în sistem de coordonate Stereo 70, fiind necesară coroborarea acestora cu planul GPS, realizat de MoLAS (Museum of London Archaeology Service) în anii 2000–20014.

În condițiile în care vom putea avea acordul proprietarul terenului în cauză, obiectivele campaniei 2005 vor fi atât finalizarea cercetării incintei A, cât și extinderea săpăturii în porțiunea cuprinsă între S 6 și S 7, adică la V de incinta A, spre așa-numitul "Mausoleu al Aureliilor"⁵.

Note

- 1. F. Marcu, Virginia Rădeanu, O. Țentea, Sarmizegetusa [Ulpia Traiana Sarmizegetusa]. Punct: La Cireș - Necropola Estică, CCA 2002, p. 275.
- 2. F. Marcu, Virginia Rădeanu, O. Țentea, Sarmizegetusa [Ulpia Traiana Sarmizegetusa]. Punct: La Cireș - Necropola Estică, CCA 2003, p. 268.
- 3. ibidem, p. 267.
- 4. Rezultate parțiale publicate – W. Eck, Th. Lobüscher. Ein neuer Stadtplan der Colonia Ulpia Traiana Dacica Sarmizegetusa, în ZPE 137 (2001), p. 267-269.
- 5. Vezi F. Marcu, Virginia Rădeanu, O. Țentea, Sarmizegetusa [Ulpia Traiana Sarmizegetusa]. Punct: La Cireș - Necropola Estică. CCA 2004, p. 452, pl. 62 A.

Informații suplimentare online

[Raportul 3218 din cronica.cimec.ro](http://raportul3218.din.cronica.cimec.ro)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](http://localizare.pe.harta.foolosind.Mapserver.Cimec.ro)
